

důležitost. Zákon prý zůstal ve stopách tradice a ve vleku německé theorie 19. stol. potud, že žádá *concreum creditorium* — čehož prý jest sice litovati, ale nelze popírati; naproti tomu stačí vždy poškození jen jednoho z věřitelů. Je-li vůbec jeden věřitel, jest delikt podvodem nebo mařením exekuce. Ideálu prý tedy dosazeno nebylo, ale přes tyto jednotlivé nedostatky vystačí zákon na zachycení nejčastějších denních případů. (Pokračování)

Správa královské komory za Karla IV. a Václava IV.

R. Rauscher.

Dvůr Karlův a Václavův slučoval v sobě dvůr panovníka v zemích českých a panovníka v říši římskoněmecké. Stal se střediskem veškeré správy státní. Zvláště Karel IV. pochopil, jaký význam může mít pro zemi českou spojení hodnosti císaře římského s hodností krále českého. Na dvoře jeho není zvláštních úředníků dvorských pro říši a pro zemi českou. Není zvláštní kanceláře pro zemi českou a pro říši. Jest jedna kancelář dvorská a jeden dvorský kancléř (*sacre imperialis aule cancellarius*). Není zvláštního hofmistra pro zemi českou a pro říši. Výjimku tvoří ovšem úřad dvorského soudce. Na dvoře obou panovníků jest dvorský soudce pro zemi českou, *index regalis curie per Boemiam* a zvlášt jest jmenován dvorský soudce pro říši. Dvorský soud však často zasedá v Praze („bei der Pfarrkirche s. Benedikt“). Na dvoře královském jsou ovšem ještě čestní úředníci dvorští. Náleží na př. úřad dvorského maršálka českého dědičně rodu pánů z Lipé a jest na dvoře Karlově naproti tomu říšský vicemaršálek (*sacri imperii mariscalcus*, Ficker, Forschungen, 4, 544). Titul kancléře království českého má probošt vyšehradský (*cancellarius regni Boemie supremus*) a arcikancléři říšskými jsou tři kurfirsté duchovní. Upomínkou na jejich hodnost a na právo jmenovati kancléře dvorského jest v době Karlově *rekognice*, připojovaná k listinám.¹⁾ Sbor dvorských úředníků na dvoře Karlově a Václavově jest vesměs z Čech a z vedlejších českých zemí. Důležitým bylo tu rozhodnutí ze dne 2. dubna 1396 ve sporu českých pánů a krále Václava, jimž bylo ustanoveno, že dvorské úřady mají zastávati pouze páni čeští a že mají býti nesesaditelní. Tímto rozhodnutím bylo potvrzeno, co ve skutečnosti již trvalo, že totiž úředníky dvorskými byli výhradně Češi. Stavové říšští zbaveni byli veškerého vlivu na osazování dvorských úřadů. Nejen že v této době královská rada, v níž měli účastenství především dvorští úředníci, radila se jak o záležitostech českých tak i o záležitostech říšských, nýbrž za Karla a Václava vystupují také

¹⁾ *Rekognice* byla doložka k listinám; zněla: *Et ego N. N. aule regie cancellarius vice et nomine reverendi in Christo patris Domini Gerlaci moguntinensis Archiepiscopi sacri imperii per Germaniam Archicancellarii recognovi*. Místo *arc.* mohučského mohl býti též *arc. kolínský* neb *trevírský*, dle toho, kde byla listina vystavena.

Češi jako úředníci v říši. (Petr z Wartenberka a Beneš z Riesenburka „capitanei terrarum nostrarum Bavarie et Franconie, za Václava IV. zvl. Bořivoj ze Svinař).

Nově organizoval Karel také správu komory královské. V komoře účastní se prací komorník království českého, supremus camerarius Regni Boemie. Kromě něho jest několik mistrů komory, magistri camere. V komoře vyskytají se současně tři mistři komory. (Na př. Zbyněk z Hasenburka, Hašek ze Zvířetic a Tiema z Koldic, Lünig, Reichsarchiv, sv. 6, b, str 51.) Jeden z nich má titul supremus magister camere. (Glafey, Anecdota sive Diplomatarium Caroli IV., č. 251). Politickou, soudní a finanční správu královských měst českých měl podkomoří. Je mu nápomocni byli hofrychtář, sudí komorní a písař komorní, jenž obstarával expedici. Nad horními městy bděl nejvyšší mincmistr a nad důchodem z hor královští urbureři. Nad říšským majetkem, dávkami a nad cly bděli říšští fojtové, kteří měli své podřízené úředníky.

V listinách Karlových vyskytá se název „císařská komora“, imperialis camera a komora království českého, regalis camera Boemie (na př. Glafey, I. c., str. 79, Čelakovský, Codex Municipalis, II, str. 537). Václav mluví prostě o královské komoře neb o „naší“ a říšské komoře (unsere und Reichscamere).

Je pochybno, máme-li z těchto názvů souditi na rozdělení správy komory české a komory císařské.²⁾ Při způsobu tehdejšího finančního hospodářství nebylo možno oddělití přesně příjmy říšské od českých. Není pochyby však o tom, že Karel zdůrazňuje své postavení v říši jako král český. Karel na př. opatřuje nové statky koruně české v říši, mluví o českých penězích („böhmische Kron-gelder“). Tímto názvem patrně měla býti zdůrazněna povaha koupě a koupené území mělo býti zabezpečeno zemi české. Karel vždy pečoval o prospěch země české. Hleděl, aby říšské zástavy pozbyly své povahy na prospěch země české, sám jako císař říše římské dával svolení ke koupím, jež učinil jako král český a naopak dával svolení jako král český ku směně majetku českého za majetek říšský, již byl povolil jako císař říše římské.

I z jiných známek musíme souditi na jednotnou správu komory. Na př. Zbyněk z Hasenburka je zván jednou mistrem komory královské, jednou mistrem komory císařské. Těmže osobám svěřována jest péče o vybírání poplatků v Čechách i v říši. Dětrich z Portic spravuje nejen finance královny v Čechách, nýbrž vybírá i v říši poplatky od židů. Od Norimberka vybírá poplatek pro komoru Pavel z Jenštejna. Za Václava účastní se vybírání poplatků v říši jeho radové Přemysl Těšínský a Bořivoj ze Svinař. Václav také přímo žádá o peněžní pomoc od měst v říši, aby potřel odboj v Čechách.

²⁾ Čini tak Nuglisch, das Finanzwesen des d. Reiches unter Karl IV. Dis. Strassburg, 1899, str. 6.

Středem správy státní byl dvůr Karlův. Není proto opodstatněna myšlenka, že stálým středem správy finanční pro říši byl Norimberk.

Karel IV. získal si v Cechách jména otce vlasti, právě tak jako zván byl v říši „des heiligen römischen reiches-erztiefvater“. Karel IV. ovšem pečoval především o zemi českou, kterou jmenuje „sancti Imperii membrum nobilium“, staral se však též i o úpravu poměrů v říši. Říši sobeckými choutkami stavů rozvrácenou nemohla však pozvednouti ani vladařská prozíravost Karlova. Následky projevil se za slabého panování Václavova.

„Kupují nás!“

„Kupují nás!“ čteme skoro denně jako výstrahu v různých statích a článcích. Co pak se skrývá pod těmito dvěma slovy?

Cizí kapitál, hlavně čtyřdohodový, usazuje se u nás, — kupuje naše objekty, naše národní jmění! Tato obchodní politika postupuje u nás rychlým tempem. Mohu uvést několik příkladů:

Ve Škodových muničních továrnách rozhoduje již dnes francouzský kapitál; podobně tomu jest u bývalé Rustonky, a není tomu ani celý měsíc, kdy veliká naše petrolejářská firma Fanto, prodávala své akcie amer. Standart Oil Comp.

A tak den ze dne množí se tyto případy. Tento zájem ciziny o nás není jistě žádná sentimentální, spíše jest mu podkladem dobrý obchod; jest totiž vnikání cizího kapitálu podmíněno nízkým kursem našich peněz. Cizí továrník — kupec — může nabídnouti, počítaje s hodnotou našich peněz, tak značné sumy, kterých zdejší nabídka nemůže učiniti. A přes to cizí kontrahent neprodělává, ježto jej chrání nesmírná difference mezi naším plátidlem a plátidlem jeho.

Naskýtá se nyní otázka, zda-li by tyto případy mohly nám přinést pohromu? Příliš velkým přílivem cizích kapitalistů, náš industriální stát dostal by se pod cizí panství, které by potom mělo v rukou naše osudy. Naše republika ztratila by nejenom hospodářskou, politickou, ale i zahraniční svobodu. Vzpomeňme si jen na „naše“ muniční továrny v Plzni!

Přirozeno, že i sama industrie podléhala by cizí vůli, že by se mohla z našeho státu státi vyssávaná kolonie.

Než připustiti musíme, že cizí kapitál poskytuje zase i určité výhody. Přicházejí noví lidé, pracovníci, kteří nově pokrokově organisují práci, přicházejí cizí peníze a což pokládám za hlavní — cizí kapitál může určitě přivést naše výrobky na světový trh.

Probíráme-li toto thema, seznáváme, že cizí kapitál přináší s sebou své výhody a nevýhody. Při posuzování obou těchto musíme přijíti k závěru, že musí se v takovém napadeném státě zabrániti nebezpečí, které by mohlo vzniknouti, kdyby nevýhody cizího kapitálu převládly výhody.